

Raad voor Volksgezondheid en Samenleving

Jaarbericht 2017

Den Haag, april 2018

De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) is een onafhankelijk strategisch adviesorgaan. De RVS heeft tot taak de regering en de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal te adviseren over hoofdlijnen van de beide beleidsterreinen.

Samenstelling Raad

Voorzitter: Pauline Meurs

Leden: Daan Dohmen, Jan Kremer, Bas Leerink, Pieter Hilhorst (per 1 september 2017) José Manshanden (tot 1 juli 2017), Liesbeth Noordegraaf-Eelens, Jeanette Pols (per 1 september 2017), Greet Prins, Dick Willems (tot 15 juli 2017) en Loek Winter.

Directeur/algemeen secretaris: Luc Donners (a.i. tot 1 oktober 2017), Cathalijne Dortmans (per 15 november 2017).

Adjunct algemeen secretaris: Marieke ten Have (per 1 februari 2017)

Raad voor Volksgezondheid en Samenleving

Parnassusplein 5

Postbus 19404

2500 CK Den Haag

T +31 (0)70 340 5060

mail@raadrvs.nl

www.raadrvs.nl

Twitter: @raadrvs

© Raad voor Volksgezondheid en Samenleving,
Den Haag, 2018

Niets in deze uitgave mag worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, opgeslagen in een dataverwerkend systeem of uitgezonden in enige vorm door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder toestemming van de RVS.

U kunt deze publicatie ook downloaden via onze website.

Inhoud

Voorwoord	4
1. Adviezen en andere producten in 2017	6
2. Voorbereide adviezen en andere producten die in 2018 verschijnen	10
3. Signalementen en activiteiten CEG	12

Voorwoord

Met dit jaarbericht wil de RVS in vogelvlucht laten zien wat 2017 heeft gebracht. Na een jaar van zaaien in 2016 hebben we in 2017 een grote hoeveelheid adviezen kunnen uitbrengen en hebben we getracht – conform onze opdracht – de breedte van het werkveld te bedienen.

Onze eerste advies van 2017 was 'Recept voor maatschappelijk probleem', daarin hebben we het levensloopperspectief een belangrijke plaats gegeven en de vraag opgeworpen hoe te voorkomen dat levensvragen onnodig gemedicaliseerd worden, maar wel tijdig worden erkend en opgepakt. Dit advies heeft weerklank gevonden in het veld en bij het grote publiek. Verschillende media berichtten hierover. Een van de daarop volgende adviezen 'Zonder context geen bewijs' heeft veel stof doen opwaaien in de gemeenschap van zorgprofessionals. Fervente voor- en tegenstanders hebben zich geroerd. De RVS heeft met dit advies bijgedragen aan een belangrijk debat in het domein van zorg en welzijn en daarmee zijn naam als 'agenda zetter' eer aangedaan. Het advies over het voorkomen van schulden, 'Eenvoud loont', viel in vruchtbare bodem, leidde tot een motie in de Tweede Kamer en het thema schulden heeft een prominente plaats gekregen in het nieuwe regeerakkoord.

In het najaar hebben we ons advies over zorginkoop gepresenteerd en ons advies over dure geneesmiddelen. Beide adviezen hebben bijgedragen aan een gerichte inhoudelijke discussie over respectievelijk het belang van partnerschap tussen zorginkopers en -aanbieders en over de noodzaak voor VWS om hard in te grijpen in de prijs van dure geneesmiddelen. De jaarlijkse conferentie op 10/10 stond in het teken van een advies over Netwerkgang. Een thema dat in 2018 een vervolg krijgt.

De ambitie van de RVS is om te variëren in de wijze waarop de adviezen vorm krijgen. In 2017 waren dat: drie prachtige minidocumentaires over 'Mens en Machine. Wie maakt wie?', een animatie bij het advies over schulden, conferenties en expertbijeenkomsten. Een bijzonder project verdient aparte vermelding en dat betreft 'De Zorgagenda voor een gezonde samenleving'. Deze agenda is tot stand gekomen in nauwe samenspraak met het veld en met gebruik van sociale media. De speciale website is druk bezocht en ook hebben we verschillende bijeenkomsten door het hele land georganiseerd. Tenslotte hebben we in het najaar een online raadpleging georganiseerd onder de leden van ruim 40 branche- en belangenorganisaties. Wij hebben meer dan 17.000 reacties ontvangen en verwerkt. We wilden de dialoog opzoeken met het veld, hun stem laten horen en dat is boven verwachting gelukt.

We hebben ons ook gericht op de komende generatie en via de raadsleden een groep jonge ambassadeurs van en meedenkers met de RVS aangezocht. Zij zijn in februari 2018 voor het eerst met enthousiasme bij elkaar gekomen.

In 2017 hebben we ook de samenwerking gezocht met andere partijen. Samen optrekken levert nieuwe en verrassende perspectieven op. Een voorbeeld daarvan is geweest de samenwerking met de Rijksbouwmeester. Letterlijk over de muren kijken helpt om nieuwe oplossingen te genereren, in dit geval bij het thema 'zorg en wonen'. De prijsvraag 'Who Cares' heeft veel mooie inzendingen opgeleverd en een schat aan kennis over wonen en zorgen.

We hebben afscheid genomen van twee raadsleden die vele jaren aan de RVS en zijn rechtsvoorgangers verbonden zijn geweest: José Manshanden en Dick Willems. Zij hebben een belangrijke stempel gedrukt op het werk van de Raad en een essentiële rol gespeeld bij de overgang van de RVZ en de RMO naar de RVS. In het najaar konden we twee nieuwe raadsleden verwelkomen: Pieter Hilhorst en Jeannette Pols. Ook bij het secretariaat zijn er wisselingen geweest en zijn er veranderingen in de organisatie doorgevoerd. Luc Donners heeft als interim algemeen secretaris daarin een belangrijke rol gespeeld. Medio november is Cathalijne Dortmans benoemd tot algemeen secretaris van de RVS.

2017 was een oogstjaar. Er is heel hard gewerkt, de organisatie heeft op volle toeren (en meer dan dat) gedraaid. Ik ben heel trots op wat er is bereikt. Dankzij de geweldige inzet van alle adviseurs, ondersteuners en raadsleden hebben we de RVS op de kaart gezet.

Pauline Meurs
Voorzitter RVS

1. Adviezen en andere producten in 2017

In dit hoofdstuk vindt u een chronologisch overzicht van de adviezen, briefadviezen, essays, bijeenkomsten en andere activiteiten van de RVS in 2017.

De kernthema's in de kantlijn komen uit de meerjarige Werkagenda 2015-2019 [<lees meer>](#) van de RVS.

Implementatie van e-health vraagt om durf en ruimte

De RVS constateert dat de invoering van digitaal ondersteunde zorg ('e-health') in Nederland langzaam gaat. De rijksoverheid kan versnelling aanbrengen door meerjarenafspraken te maken over brede toepassing van e-health en door een 'e-health snelweg' te realiseren waardoor data-uitwisseling makkelijker en goedkoper wordt. Dit zou kunnen gebeuren in een hoofdlijnaakkoord met aanbieders en inkopers van zorg, patiëntenorganisaties en zorgprofessionals. Doel is om alle patiënten die dit willen te laten profiteren van de voordelen die e-health biedt: beheer over de eigen gegevens en eigen regie, passende dienstverlening en gerichte zorg. Bovendien kan e-health een bijdrage leveren aan een beteugeling van de stijgende zorgkosten. [<lees meer>](#)

Kernthema:
De belofte van
wetenschap en
technologie

Inkoopsafari Zorginkoop

Zorginkoop heeft binnen stelsels van zorg en welzijn een centrale plaats om traditionele publieke belangen van kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid te borgen. Maar hoe werkt dit instrument in de praktijk? Wat heeft de zorginkoop gebracht ten aanzien van deze publieke belangen? De RVS sprak het afgelopen jaar binnen vier verschillende deelsectoren met direct betrokkenen over hun ervaringen met zorginkoop. In de publicatie 'Inkoopsafari. Verkenning van de praktijk van zorginkoop' zijn de bevindingen samengebracht en trekt de RVS een aantal conclusies. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Verantwoord
sturen

Recept voor maatschappelijk probleem

Druk gedrag bij kinderen, onzekerheid onder jongvolwassenen, afnemende vruchtbaarheid, overbelasting in het spitsuur van het leven, functievermindering met het ouder worden: iedere levensfase gaat gepaard met verschijnselen die kunnen leiden tot vragen, ongemakken en problemen. Verschijnselen die te maken hebben met een bepaalde levensfase worden haast automatisch geduid als een individueel medisch probleem; de oplossing wordt vervolgens bij een zorgprofessional gezocht. De RVS pleit er in dit advies voor maatschappelijke problemen niet altijd door de medische bril te bekijken en doet daarvoor een aantal concrete aanbevelingen. De RVS wil daarnaast de maatschappelijke achtergronden van levensfase gerelateerde knelpunten erkennen en ook oorzaken op maatschappelijk niveau adresseren. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Levensloop:
levenslang en
levensbreed

De Zorgagenda voor een gezonde samenleving

De RVS agendeert in *De Zorgagenda* zes kernopgaven voor een gezonde samenleving. Samen vormen ze het begin van een nieuwe visie op volksgezondheid in een samenleving waarin mensen meer dan ooit van elkaar verschillen. Een samenleving waarin aandacht nodig is voor onderling vertrouwen en blijvende solidariteit.

De Zorgagenda is een optimistische agenda: het gaat goed met zorg en hulp in Nederland. Tegelijk zijn er fundamentele zorgen en onzekerheden onder burgers over waar het met de verzorgingsstaat naar toe gaat. De zes kernopgaven op *De Zorgagenda* kaarten deze zorgen en onzekerheden aan. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Veranderende
verzorgingsstaat,

Mens en Machine. Wie maakt wie?

Technologische ontwikkelingen gaan sneller dan wij kunnen bijbenen en dringen door in alle facetten van het dagelijks leven. Wat betekent dat voor mens en maatschappij? Wat zijn de kansen en mogelijkheden, wat zijn de risico's? Zijn wij klaar voor de toekomst? De RVS maakte [drie minidocumentaires](#) om te laten zien dat de toekomst al begonnen is. De RVS organiseerde tevens een conferentie om met 140 experts uit de zorg- en zorgverzekeringssector, wetenschap en techniek in gesprek te gaan. Daar kwam "Verschuivende machtsverhoudingen" naar voren als belangrijk en urgent thema. Naar aanleiding van de conferentie constateert de RVS dat we in ons land nog niet voldoende voorbereid zijn op de impact van technologische ontwikkelingen op zorg en welzijn. [<lees meer>](#)

Kernthema:
De belofte van
wetenschap en
technologie

Zonder context geen bewijs

'Evidence-based': het is een toverformule die is doorgedrongen tot in de haarvaten van de praktijk, het beleid en de financiering van de zorg. Eerst het bewijs leveren en dan pas toepassen, betalen of inkopen. Richtlijnen, protocollen, toezichtkaders, kwaliteitsindicatoren en zorgcontracten getuigen hiervan. De onderliggende aanname is dat bewezen zorg ook altijd goede zorg is. In het advies "Zonder context geen bewijs. Over de illusie van evidence-based practice" wordt deze aanname aan een kritisch onderzoek onderworpen. Met dit advies wordt een ander perspectief geschetst, een perspectief dat de context als vertrekpunt kiest en het verabsoluteren van bewijs voor het bieden van goede zorg afwijst. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Verantwoord
sturen

Eenvoud loont. Oplossingen om schulden te voorkomen

Schulden hebben een negatieve invloed op de fysieke en mentale gezondheid van mensen, op relaties en gezinnen, op participatie en arbeidsproductiviteit, op mentale vermogens en gedrag. Schulden staan hoog in de top tien van problemen die wijkteams aantreffen. Het voorkomen van schulden loont. Hiervoor is nodig dat er meer rekening wordt gehouden met de vaardigheden en omstandigheden van mensen voor wie de samenleving te complex is. Overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties kunnen meer eenvoud in het beleid en uitvoering brengen. De RVS formuleert een aantal oplossingsrichtingen om schulden te voorkomen. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Veranderende
verzorgingsstaat

Kernthema:
Levensloop:
levenslang en
levensbreed

De vele kanten van eenzaamheid

Eenzaamheid wordt vaak beschouwd als een eenduidig probleem dat met passende maatregelen kan worden aangepakt. Eenzaamheid is echter complexer. Gaan we beter kijken, dan zien we dat eenzaamheid in alle levensfasen voorkomt. Ook wordt eenzaamheid vaak gezien als iets eendimensionaals: het heeft een negatieve connotatie en is onwenselijk. Nadere beschouwing laat zien dat eenzaamheid soms onvermijdelijk is, en nu en dan zelfs onmisbaar. Deze vorm van eenzaamheid, of beter *alleen zijn*, staat in de huidige tijd steeds meer onder druk. In de verkenning 'De vele kanten van eenzaamheid' verkent de RVS deze spanning en onderzoekt hij of er mogelijkheden zijn om het lijden, als dat er is, te verzachten. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Verantwoord
sturen

Zorgrelatie centraal

In zijn advies 'Zorgrelatie centraal. Partnerschap leidend voor zorginkoop' stelt de RVS dat zorginkoop heeft bijgedragen aan betaalbare zorg, maar dat de transactie tussen inkoper en aanbieder te dominant is geworden en de nadruk vooral op prijs en doelmatigheid zijn komen te liggen. Uniforme regelingen hebben de overhand gekregen, voor de specifieke noden van de patiënt is te weinig ruimte. Het huidige proces van zorginkoop vraagt bovendien om een strakke en uitgebreide verantwoording met hoge administratieve lasten tot gevolg. De zorginkoop in Nederland moet volgens de RVS veranderen. De Raad pleit voor een vorm waarbij patiënten en cliënten samen met de zorgverlener die hun situatie goed kent, kunnen bepalen welke zorg zij nodig hebben en wie die zorg het beste kan geven. De relatie tussen patiënt en zorgverlener én de keuzen die zij maken, worden daarmee leidend bij de inkoop van zorg. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Levensloop:
levenslang en
levensbreed

Who Cares

De RVS was partner van de Rijksbouwmeester bij de prijsvraag WHO CARES, een ontwerpprijsvraag voor nieuwe vormen van wonen, zorg en ondersteuning. Ontwerpers en innovatieve doeners en denkers uit andere sectoren zijn opgeroepen om gezamenlijk hun idee voor toekomstbestendige wijken te verbeelden die antwoord geven op demografische ontwikkelingen en veranderingen in zorg en ondersteuning. 174 teams stuurden hun visie in, 20 winnende teams werkten hun visie uit in concrete ontwerpen voor wijken in vier Nederlandse gemeenten. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Verantwoord
sturen

Heft in eigen hand

Steeds meer mensen hebben te maken met een combinatie van fysieke, mentale en sociale problemen. In het advies 'Heft in eigen hand. Zorg en ondersteuning voor mensen met meervoudige problemen' laat de RVS zien dat zorg en ondersteuning steeds meer plaatsvindt in netwerken rond individuele cliënten, over de grenzen van instellingen heen. De Raad pleit er in zijn advies voor om mensen in die situaties beter in staat stellen het heft in eigen hand te houden waar het hun zorg en hulp betreft. De RVS stelt daarom onder andere betere wettelijke verankering van een digitaal persoonlijk zorgleefplan voor. Ook benadrukt de Raad het belang van grenzenwerk door zorgprofessionals om passende zorg voor deze mensen te waarborgen.

De RVS overhandigde het advies aan mevrouw Jopie Nooren, als Eerste Kamerlid initiatiefnemer van deze adviesaanvraag. Dit gebeurde tijdens de jaarlijkse RVS-conferentie op 10 oktober ('10/10') in het bijzijn van een groot aantal patiënten, cliënten, mantelzorgers, zorgprofessionals, bestuurders, etc. Drie externe sprekers gaven vanuit de perspectieven van cliënten, mantelzorgers en professionals een reactie op het advies en

droegen ideeën aan voor het vervolg. Een belangrijk onderdeel van de conferentie vormden de interactieve deelsessies, waar de gasten over thema's uit het advies met elkaar in gesprek gingen. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Verantwoord
sturen

Ontwikkeling nieuwe medicijnen

De overheid moet fabrikanten van geneesmiddelen anders aanpakken. Als zij na onderhandeling niet bereid zijn maatschappelijk aanvaardbare prijzen voor hun product te vragen zal de overheid gebruik moeten maken van de mogelijkheden die (internationale) regelgeving biedt om een middel toch voor de patiënt beschikbaar te krijgen. Voorbeelden van deze ultieme maatregelen: aanpak van misbruik van machtspositie door fabrikanten, stimulering van apotheekbereiding, toestaan dat patiënten op recept van een arts zelf geneesmiddelen via internet bestellen, en verlenen van dwanglicenties.

Het afdwingen van maatschappelijk aanvaardbare prijzen zal het bedrijfsleven prikkelen om geneesmiddelen beter, sneller en goedkoper te ontwikkelen. Dat staat in het advies "Ontwikkeling nieuwe geneesmiddelen – Beter, sneller, goedkoper" dat de RVS overhandigde aan VWS-minister Bruno Bruins. [<lees meer>](#)

De wereld thuis

Op 18 december ontving minister De Jonge van VWS het eerste exemplaar van de eindejaarspublicatie van de RVS, 'De wereld thuis. Zeven beeldverhalen'. Met dit boek wil de RVS laten zien dat thuis voor mensen niet altijd iets vanzelfsprekends is. Soms heeft 'thuis' een prettige invulling, maar soms ook niet. In het boek 'De wereld thuis' staat de Raad stil bij wat thuis voor mensen betekent. De veelzijdigheid verdient meer aandacht in het maatschappelijke debat. Het boek bestaat voornamelijk uit 'visuele essays' van vooraanstaande fotografen. Zij belichten elk een of meerdere maatschappelijke ontwikkelingen waar mensen thuis mee te maken kunnen hebben. [<lees meer>](#)

Kernthema:
Levensloop:
levenslang en
levensbreed

2. Voorbereide adviezen en andere producten die in 2018 verschijnen

De Zorgagenda voor een gezonde samenleving

Op donderdag 8 februari presenteerde de RVS het essay 'Gezien en gehoord – 17.000 ervaringen met zorg en hulp' aan minister De Jonge, minister Bruins en staatssecretaris Blokhuis. Sinds de zomer van 2017 is de Raad de dialoog aangegaan over de uitwerking van de zes kernopgaven zoals aangegeven in "De Zorgagenda voor een gezonde samenleving". Ruim 17.000 patiënten, cliënten, mantelzorgers, vrijwilligers, zorg- en hulpverleners, bestuurders en gemeenten deelden digitaal hun dagelijkse ervaringen met de RVS. Ze beschreven hun ideeën over wat er goed gaat en wat nog beter kan in de zorg en hulp in Nederland. Belangrijkste aanbeveling: betrek ervaringskennis bij het maken van beleid. In het essay doet de RVS een handreiking hoe politici, beleidsmakers en bestuurders de komende jaren rekening houden met de dagelijkse praktijk. In de achtergrondstudie 'Talrijke ideeën over een gezonde samenleving' is per kernopgave een analyse van de gedeelde ervaringen te lezen. [<lees meer>](#)

Who Cares

8 maart 2018 is in het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de reizende tentoonstelling WHO CARES officieel geopend door Rijksbouwmeester Floris Alkemade, Chris Kuijpers, DG Bestuur, Ruimte en Wonen (BZK) en Kees van der Burg, DG Langdurige Zorg (VWS). Onder leiding van Pieter Hilhorst, lid RVS, vond een vraaggesprek plaats met de aanwezigen over de opbrengst en de betekenis van de ontwerprijsvraag WHO CARES.

Tevens is een briefadvies verstuurd aan de ministers van VWS en BZK, Hugo de Jonge en Kajsa Ollongren, met daarin de WHO CARES-principes en -aanbevelingen. [<lees meer>](#)

Leeftijdsgrenzen

Wettelijke leeftijdsgrenzen kunnen in de praktijk vergaande invloed hebben op de levens van jongeren. Een voorbeeld hiervan is de leeftijdsgrens van 18 jaar in de Jeugdwet: omdat op die leeftijd Jeugdzorg automatisch vervalt, komen sommige jongeren in de problemen op de dag dat ze 18 worden. Daarbij lijkt er bij leeftijdsgrenzen op het eerste gezicht een zekere mate van willekeur te zijn. Tweede Kamerlid Vera Bergkamp heeft deze ogenschijnlijke willekeur verschillende keren aangestipt en heeft aan het ministerie van VWS gevraagd of de RVS hier verder onderzoek naar kan doen.

De RVS richt zich in het project 'Leeftijdsgrenzen' op de achterliggende gedachten en afwegingen van de in de wet- en regelgeving gehanteerde leeftijdsgrenzen. Hierbij ligt de focus op Jeugdzorg. [<lees meer>](#)

Sport en bewegen in onderwijs

In samenwerking met de [Onderwijsraad](#) en de [Nederlandse Sportraad](#) brengt de RVS een advies uit over sport, bewegen en onderwijs. Onderzoek laat zien dat sport en bewegen op school van grote waarde is voor kinderen en jongeren. Het helpt om gezond te blijven, draagt bij aan betere leerprestaties en het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Scholen

vervullen daarbij een belangrijke rol. Met dit advies beogen de drie raden een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van sport en bewegen in het onderwijs. [<lees meer>](#)

Mentale druk onder jongvolwassenen

In 2017 publiceerde de RVS het advies 'Recept voor maatschappelijk probleem. Medicalisering van levensfasen'. Dit advies beschrijft dat het opvallend is dat verschijnselen die te maken hebben met een bepaalde levensfase bijna automatisch worden geduid als een individueel medisch probleem. Als vervolg op dit advies onderzoekt de RVS specifiek de maatschappelijke achtergronden van gevoelde prestatiedruk en onzekerheid onder jongvolwassenen en de handelingsperspectieven voor beleidsmakers en anderen. [<lees meer>](#)

Mens en Machine

De RVS maakte in 2017 drie minidocumentaires en organiseerde een symposium rond het thema Mens en Machine (zie pagina 7). Momenteel bereidt de RVS, binnen het kernthema 'De belofte van wetenschap en technologie', een advies voor als vervolg op de conferentie 'Mens en Machine: wie maakt wie?'. Dit advies onderzoekt veranderingen in de zorg door gebruik van medische expertsystemen en hoe keuzevrijheid en regie geborgd kunnen worden. Daarbij laat de RVS zien wat de overheid kan doen om randvoorwaarden te scheppen en welke uitgangspunten belangrijk zijn voor het verantwoord gebruik van digitale besluitvorming in de zorg. [<lees meer>](#)

3. Signalementen en activiteiten CEG

Het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG) is een samenwerkingsverband van de Gezondheidsraad en de RVS, dat signaleert en informeert over onderwerpen op het gebied van ethiek, gezondheid en beleid. In 2017 vonden de volgende activiteiten plaats:

Geslachtscellen uit het lab

De techniek waarmee in het laboratorium zaad- en eicellen gemaakt kunnen worden (in-vitrogametogenese, IVG) belooft in theorie dat iedereen een genetisch eigen kind kan krijgen, ook als dat niet op de natuurlijke manier kan. Naast de technische haken en ogen die er nog zijn, kleven hieraan ook de nodige ethische vragen. Het CEG roept in het signalement 'Geslachtscellen uit het lab' op tot discussie over deze nieuwe voortplantingstechnologie. [<lees meer>](#)

Symposium 'De appende zorgverlener en de twitterende patiënt'

Nieuwe technologische mogelijkheden en de veranderende verhoudingen tussen bijvoorbeeld patiënten en zorgverleners brengen ethische vragen met zich mee. Het CEG en [Nictiz](#) (Nederlandse kenniscentrum voor landelijke toepassingen van ICT in de zorg) organiseerden een symposium over de ethische aspecten van e-health. [<lees meer>](#)

Els Borst-Lezing 'Kwaliteit van zorg. Wie mag het zeggen?'

Hoogleraar ouderengeneeskunde aan de RUG en directeur van de Leyden Academy on Vitality and Ageing, Joris Slaets, sprak de 5e Els Borst-Lezing uit. De titel van de lezing van Slaets luidde: 'Kwaliteit van zorg: wie mag het zeggen?' Is de Nederlandse zorg internationaal toonaangevend of aanstootgevend? Beide uitersten komen voorbij in het publieke en politieke debat. Slaets besprak een belangrijk spanningsveld bij de afgrenzing van 'goede zorg'. [<lees meer>](#)